

PROBLEMS OF MANAGING ONLINE LEARNING UNDER COVID-19

ონლაინ სწავლების მართვის პრობლემები COVID-19-ის პირობებში

Giuli Giguashvili

Doctor of Economic ,
Professor of Gori State Teaching University,
Gori, Chavchavadze st., №53, 1400, Georgia,
+995 577966462, giuligiguashvili@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-5657-7544>

Tamar Makasarashvili

Doctor of Economic ,
Professor of Gori State Teaching University,
Gori, Chavchavadze st., №53, 1400, Georgia,
+995 595749196, tmakasarashvili@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-0424-1816>

Abstract. The main aim of the scientific paper - Problems of Managing Online Learning under COVID-19, is to outline the basic theories, terms, various online learning platforms that meet the needs of the digital environment and knowledge-based economy. The paper discusses non-traditional, alternative ways of teaching: electronic, online, remote (synchronous, asynchronous), hybrid and others.

Along with traditional education methods, online learning has been successfully operating for years, which acquired a special load in early 2020, when the world was suddenly hit by the raging pandemic COVID-19. In the conditions of the pandemic, switching the education system to online mode, introducing digital learning services, turned out to be a difficult challenge for the developing, poor Georgian education system. With the management of the education system, the scarcity of specific digital learning skills, access to computers and other online resources, economic problems have been exacerbated, and the number of people living below the poverty line has increased. Fifteen percent of school-age children in Georgia do not have access to the Internet at home, which hinders their distance learning and access to online opportunities.

The paper presents the main challenges of managing online learning in the context of the COVID-19 pandemic, both at the basic education level and in higher education institutions. Opinions are expressed on the full implementation of online learning in Georgia and the possibilities of strengthening the component of using digital resources. Online learning can be considered as a strategically important direction in the management of the education system. This service is used by many people around the world. Online education has no boundaries, is not limited by disabilities, is effective. The results obtained in the paper may help educational institutions to plan quality teaching online.

Key words: online learning, online learning platforms, digital resources.

გიული გიგუაშვილი

ეკონომიკის დოქტორი,
გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტის პროფესორი,
ქ. გორი, ჭავჭავაძის ქ., №53, 1400, საქართველო,
+995 577966462, giuliguashvili@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-5657-7544>

თამარ მაკასარაშვილი

ეკონომიკის დოქტორი,
გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტის პროფესორი,
ქ. გორი, ჭავჭავაძის ქ., №53, 1400, საქართველო,
+995 595749196, tmakasarashvili@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-0424-1816>

აბსტრაქტი. სამეცნიერო ნაშრომის - „ონლაინ სწავლების მართვის პრობლემები COVID-19-ის პირობებში“, მიზანია გამოკვეთოს ონლაინ სწავლებასთან დაკავშირებული ძირითადი თეორიები, ტერმინები, სხვადასხვა ონლაინ სასწავლო პლატფორმები, რომლებიც აკმაყოფილებს ციფრული გარემოსა და ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკის საჭიროებებს. ნაშრომში განხილულია სწავლების არატრადიციული, ალტერნატიული მოდელები: ელექტრონული, ონლაინ, დისტანციური (სინქრონული, ასინქრონული), ჰიბრიდული და სხვა.

ტრადიციული განათლების მეთოდების პარალელურად უკვე წლებია წარმატებით ფუნქციონირებს ონლაინ სწავლება, რამაც განსაკუთრებული დატვირთვა შეიძინა 2020 წლის დასაწყისში, როცა მოულოდნელად მსოფლიოს თავს დაატყდა მძვინვარე პანდემია COVID-19. პანდემიის პირობებში, განათლების სისტემის ონლაინ რეჟიმზე გადართვა, ციფრული სწავლების სერვისების დანერგა, რთული გამოწვევა აღმოჩნდა განვითარებადი, ღარიბი საქართველოს განათლების სისტემისათვის. განათლების სისტემის მართვასთან, სწავლა-სწავლების სპეციფიკური ციფრული უნარ-ჩვევების სიმწირესთან, კომპიუტერებთან და სხვა ონლაინ რესურსებთან წვდომის პრობლემებთან ერთად, გამწვავდა ეკონომიკური პრობლემებიც, გაიზარდა სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები ადამიანების რიცხვი. საქართველოში სასკოლო ასაკის ბავშვების 15 პროცენტს არ აქვს სახლში ინტერნეტზე წვდომა, რაც აბრკოლებს მათ დისტანციურ სწავლასა და ონლაინ შესაძლებლობებზე წვდომას.

ნაშრომში წარმოდგენილია ონლაინ სწავლების მართვის ძირითადი გამოწვევები COVID-19 პანდემიის პირობებში, როგორც საბაზისო განათლების დონეზე, ასევე უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში. გამოთქმულია მოსაზრებები საქართველოში ონლაინ სწავლების სრულფასოვნად დანერგვისა და ციფრული რესურსების გამოყენების კომპონენტის გაძლიერების შესაძლებლობების შესახებ. ონლაინ სწავლება განათლების სისტემის მართვაში სტრატეგიულად მნიშვნელოვან მიმართულებად შეიძლება მივიჩნიოთ. ამ სერვისის მსოფლიოში უამრავი ადამიანი იყენებს. ონლაინ განათლებას არ აქვს საზღვრები, არ იზღუდება შეზღუდული შესაძლებლობებით, არის ეფექტიანი. ნაშრომში მიღებული შედეგები შესაძლოა დაეხმაროს საგანმანათლებლო დაწესებულებებს ონლაინ სწავლების ხარისხიანად დაგეგმვაში.

საძიებო სიტყვები: ონლაინ სწავლება, ონლაინ სასწავლო პლატფორმები, ციფრული რესურსები.

შესავალი. დღევანდელ სამყაროს უფრო მეტი გამოწვევა აქვს, ვიდრე ოდესმე, კოვიდპანდემიამ შეცვალა მსოფლიო დღის წესრიგი, შეცვალა განათლების მსოფლიო სისტემა, გლობალური მასშტაბით, 1,2 მილიარდზე მეტი ბავშვი აღმოჩნდა სასწავლო პროცესის მიღმა. პანდემიის შედეგად გართულებულმა ეკონომიკურმა კრიზისმა კერძო სკოლების მოსწავლეების და სტუდენტების გარკვეულ ნაწილს პრობლემები შეუქმნა სწავლის საფასურის გადახდის თვალსაზრისითაც, რამაც გამოიწვია სკოლების და უმაღლესი სასწავლებლების დახურვა მთელ მსოფლიოში. კოვიდპანდემიის შედეგად, გადაფასდა და მკვეთრად შეიცვალა განათლების სფეროს მართვის პრიორიტეტები. სწავლება ძირითადად ხორციელდება ელექტრონული ფორმით, დისტანციურად, ციფრული პლატფორმების გამოყენებით. (World Economic Forum, 2020)

აქტუალობა. ჯერ კიდევ პანდემიის დაწყებამდე, ჩვენი ქვეყნის სამთავრობო პროგრამაში - „თავისუფლება, სწრაფი განვითარება, კეთილდღეობა“, საქართველოს გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდის უმთავრეს წინაპირობად განათლების სისტემის ფუნდამენტური რეფორმა დასახელდა და დაიგეგმა მასშტაბური ინვესტიციები განათლების სფეროში. 2022 წლიდან განათლებაზე გაწეული ხარჯები მშპ-ის 3.6%-ის ნაცვლად, ეტაპობრივად მშპ-ის 6%-მდე გაიზარდება (<https://mof.ge/5187>). განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება საქართველოს განათლების სისტემის ევროპის საგანმანათლებლო სივრცეში ინტეგრაციას და საყოველთაოდ აღიარებული საგანმანათლებლო პრინციპების თანმიმდევრულ განხორციელებას, რაც თავის მხრივ მჭიდრო კავშირშია ქვეყანაში ინტელექტუალური, ციფრული ტექნოლოგიების დანერგვისა და სრულყოფის შეუქცევად პროცესთან.

კვლევის მიზანი. კვლევის მიზანია COVID-19 - ის პირობებში, ონლაინ სწავლების მართვის ძირითადი პრობლემების გამოკვეთა; სწავლების არატრადიციული, ალტერნატიული მოდელების: ელექტრონული, ონლაინ, დისტანციური (სინქრონული, ასინქრონული), ჰიბრიდული და სხვა, დანერგვის თავისებურებების გაანალიზება.

კვლევის მეთოდოლოგია. კვლევის რაოდენობრივი მეთოდების გამოყენებით, საკვლევ თემასთან დაკავშირებული საერთაშორისო პრაქტიკის გაზიარების საფუძველზე, შემუშავებული იქნა გარკვეული დასკვნები და რეკომენდაციები საქართველოს განათლების სისტემის მართვის პროცესში არსებული პრობლემების დაძლევის, ონლაინ სწავლების სრულყოფილად განხორციელებისა და ციფრული რესურსების გამოყენების კომპონენტის გაძლიერების უზრუნველყოფის მიზნით.

ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენება შესაძლებლობას იძლევა, შემუშავებული იქნას ახალი სტრატეგიები და განათლების ტრადიციული მეთოდები ჩანაცვლდეს თანამედროვე, განვითარებაზე ორიენტირებული მიდგომებით. გლობალური ინტერნეტ სივრცე და მოქმედი ონლაინ პლატფორმები ახალ შესაძლებლობებს ქმნის საგანმანათლებლო სივრცის საზღვრების გასაფართოებლად, მსოფლიო მიღწევების გასაზიარებლად და საერთაშორისო სტანდარტების განათლების მისაღებად, სხვადასხვა ქვეყნის, კულტურისა და რელიგიის მქონე მოსწავლეებისა და სტუდენტების ერთ საგანმანათლებლო სივრცეში მოსაქცევად და ტოლერანტული, ჰუმანური პრიციპების გასამტკიცებლად.

ლიტერატურის მიმოხილვა. ტრადიციული განათლების მეთოდების პარალელურად უკვე წლებია წარმატებით ფუნქციონირებს ონლაინ სწავლება, რამაც განსაკუთრებული დატვირთვა შეიძინა 2020 წლის დასაწყისში, როცა მოულოდნელად მსოფლიოს თავს დაატყდა მძვინვარე პანდემია COVID-19. ის გადაიქცა ყველაზე მძიმე გამოწვევად არა მარტო განვითარებადი, არამედ გიგანტი, განვითარებული ქვეყნებისთვის. ვერაგი, შეუცნობელი ვირუსის მიერ შეწირულმა

მილიონობით სიცოცხლემ მსოფლიოს ჩაკეტილი ცხოვრების წესზე გადასვლა აიძულა. ადამიანურ ურთიერთობებზე, პასუხისმგებლობებზე, თანამშრომლობასა და ურთიერთპატივისცემაზე დაფუძნებული ტრადიციული ცხოვრების რითმი ინტერნეტის დახმარებით ვირტუალურ სამყაროდ გარდაიქმნა. განათლების სისტემის მართვასთან, სწავლა-სწავლების სპეციფიკური ციფრული უნარ-ჩვევების სიმწირესთან, კომპიუტერებთან და ონლაინ რესურსებთან წვდომის პრობლემებთან ერთად, გამწვავდა ეკონომიკური პრობლემებიც.

COVID-19 პანდემიის გამო, საგაზაფხულო არდადეგების დასრულების შემდეგ - 2020 წლის 8 მარტს, საქართველოს სკოლებში სასწავლო პროცესი საკლასო ოთახებში აღარ განახლდა. 2,081 საჯარო და 221 კერძო სკოლის 579,995 სკოლის მოსწავლემ სწავლა დისტანციურად განაგრძო. განათლების ყველა საფეხურზე მიმდინარე სასწავლო პროცესის უწყვეტობის უზრუნველსაყოფად, განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრომ დაადგინა ყველა მოწყვლადი ჯგუფი, მათი საჭიროებები და განახორციელა შესაბამისი ზომები, რათა 2019- 2020 სასწავლო წელი არ გამოცხადებულიყო აკადემიურ წლად. აღსანიშნავია, რომ გლობალური პანდემიის ფონზე, უწყვეტი განათლების პროცესის უზრუნველსაყოფად, საქართველოს მთავრობის მიერ განხორციელებული ღონისძიებები დასახელებულია ეკონომიკური განვითარების და თანამშრომლობის საერთაშორისო ორგანიზაციის (OECD) მიერ, როგორც ერთ-ერთი საუკეთესო მაგალითი მსოფლიოს მასშტაბით. (Reimers, 2020)

არსებული ეპიდვითარებისა და მომავალი საფრთხეების გათვალისწინებით, საჭირო გახდა ცვლილებების განხორციელება განათლების სისტემის მართვის პროცესში, მისი ონლაინ რეჟიმზე გადართვა, ციფრული სწავლების სერვისების დანერგვა, რაც რთული გამოწვევა აღმოჩნდა განვითარებადი, ღარიბი საქართველოს განათლების სისტემისათვის, სადაც მიუხედავად ბოლო ათწლეულში განხორციელებული ეკონომიკური რეფორმებისა, 2017 წლის მონაცემებით, შინამეურნეობების მთლიანი რაოდენობის 4.3%, მოსახლეობის 5.0%, ბავშვების 6.8% და პენსიონერების 3.7% უკიდურესი სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ ცხოვრობს. (იუნისეფი, 2017)

გაეროს ბავშვთა ფონდისა და საერთაშორისო სატელეკომუნიკაციო კავშირის (ITU) 2020 წლის ანგარიშის მიხედვით. საქართველოში სასკოლო ასაკის ბავშვების 15 პროცენტს არ აქვს სახლში ინტერნეტზე წვდომა, რაც აბრკოლებს მათ დისტანციურ სწავლასა და ონლაინ შესაძლებლობებზე წვდომას. პრობლემა გლობალურია - არც საერთაშორისო მონაცემებია საიმედო, მსოფლიოში სასკოლო ასაკის ბავშვების ორ მესამედს ხელი არ მიუწვდება ინტერნეტზე. რთულია მდგომარეობა 15-დან 25 წლამდე ასაკის ახალგაზრდებშიც - 759 მილიონ ახალგაზრდას, ანუ 63 პროცენტს, ასევე არ აქვს სახლში ინტერნეტკავშირი. (UNICEF, 2020).

საქართველოში, კორონავირუსის პანდემიის გამო სკოლებთან ერთად, ონლაინ სწავლების რეჟიმზე გადავიდა უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებებიც. მოსწავლეების მსგავსად, ინტერნეტთან დაკავშირებული პრობლემების გამო, სტუდენტებსაც მნიშვნელოვნად შეეზღუდათ დასაქმებისთვის აუცილებელი სამეწარმეო უნარ-ჩვევების მიღების შესაძლებლობა, რაც გამოიწვევს მათი კონკურენტუნარიანობის დონის შემცირებას. (UNICEF, 2020). პრობლემას წარმოადგენს ახალგაზრდების ონლაინ სწავლისათვის საჭირო ტექნიკით უზრუნველყოფაც. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის 2019 წლის მონაცემებით, კომპიუტერის მქონე ოჯახების რაოდენობა მოსახლეობის მხოლოდ 62 %-ს შეადგენს. ამდენად, პირველი რიგის ამოცანად იქცა სასწავლო რესურსების დისტანციური მიწოდების სისტემების შემუშავება. აღსანიშნავია, რომ პანდემიის დაწყებიდან რამდენიმე თვეში, მთელ მსოფლიოში, განათლების სამინისტროების 90 პროცენტზე მეტმა ოპერატიულად მოახერხა ადაპტირება და დანერგა დისტანციური სწავლების მიდგომები, რომლებიც მოიცავს რადიოს, ტელევიზიას ან ინტერნეტს. (ქურციკიძე, 2020)

აღნიშნული მიმართულებით მნიშვნელოვანი ნაბიჯები იქნა გადადგმული ჩვენს ქვეყანაშიც: შეიქმნა სხვადასხვა სასწავლო ონლაინ პლატფორმა, ელექტრონული ბიბლიოთეკა, ტელესკოლა - რომელმაც განსაკუთრებული პოპულარობა მოიპოვა მოსწავლეებში, აბიტურიენტებისათვის ვებ-

სკოლა და სხვა. ონლაინ განათლება გადაიქცა შესანიშნავ გამოსავლად COVID-19-ის პირობებში სასწავლო პროცესის წარმართვისათვის. დღის წესრიგში დადგა აღნიშნული პროცესის სახელმწიფოებრივი რეგულირების აუცილებლობა: ონლაინ სწავლებასთან დაკავშირებული ტერმინების დაზუსტება და პროცესის უწყვეტობის უზრუნველყოფა შესაბამისი ინფრასტრუქტურით.

შედეგები/დისკუსია. საქართველოს განათლების სისტემა დღეისათვის სასწავლო პროცესს ტრადიციული, დისტანციური და შერეული ფორმატით ახორციელებს. ტრადიციულ ფორმატს – დასწრებულს, შერეულს – ჰიბრიდულს და დისტანციურს – ონლაინს ან e-learning-ს უწოდებენ. სწავლების ტრადიციული მოდელის დროს მასწავლებელი მოსწავლეებთან პირადად ურთიერთობს და ციფრულ შესაძლებლობებს მხოლოდ დამხმარე საშუალებად იყენებს. დისტანციური სწავლება უკავშირდება ინტერნეტის ხელმისაწვდომის ზრდას საზოგადოების დიდი ნაწილისთვის. შერეული სწავლება მოიცავს სწავლების როგორც დასწრებულ ფორმატს, ასევე ონლაინ ფორმატს ციფრული რესურსების (ვიდეო / აუდიო კონფერენცია, პრეზენტაციები, სხვა ციფრული რესურსები) ინტენსიური გამოყენებით.

არაერთი საერთაშორისო კვლევის თანახმად, ყველაზე ეფექტურად შერეული ან ჰიბრიდული ტიპის სწავლება ითვლება. ამ დროს მოსწავლეები იძენენ უმნიშვნელოვანეს უნარებს: კრიტიკული აზროვნება, გუნდური მუშაობა, კომუნიკაციები და სხვა, რომლის დროსაც მოსწავლე ცოდნის მიმღებიდან, საგანმანათლებლო პროცესის აქტიურ მონაწილედ გვევლინება. კვლევებმა დაადასტურა, რომ შერეული სწავლება ამდლებს მოსწავლეების ცოდნას, აუმჯობესებს მათ დისციპლინასა და სკოლისადმი დამოკიდებულებას. ასევე ის მომგებიანია ფინანსური თვალსაზრისითაც. (ინაშვილი, 2020)

საგანმანათლებლო დაწესებულებებში არატრადიციული, ალტერნატიული სწავლების ფორმებად მიიჩნევა: ელექტრონული სწავლება (e-learning), ონლაინ განათლება/სწავლება (online education/learning), დისტანციური განათლება/სწავლება (distance education/distance learning), შერეული სწავლება (blended learning), ჰიბრიდული სწავლება (hybrid learning) და სხვა. ამასთან, ევროპის უნივერსიტეტების ასოციაციამ (EUA) 2020 წლის სექტემბრის მიმოხილვაში - „ევროპული უმაღლესი განათლება Covid 19-კრიზისის პირობებში“ (“European higher education in the Covid-19 crisis”) შემოგვთავაზა სრულიად ახალი ტერმინი - „დამორბეული სწავლა და სწავლება საგანგებო სიტუაციის დროს“ (emergency remote learning and teaching). (ბაქრაძე, 2020:3)

საერთაშორისო ორგანიზაციის OECD-ს დეფინიციით “ელექტრონული სწავლება გულისხმობს ინფორმაციისა და კომუნიკაციის ტექნოლოგიის (ICT) გამოყენებას უმაღლეს განათლებაში სწავლების გასაუმჯობესებლად/გასაძლიერებლად ან/და მხარდასაჭერად. მიუხედავად იმისა, რომ მოწინავე აპლიკაციები არის ელექტრონული სწავლების უპირველესი ინტერესი, ის შეეხება როგორც მთლიანად ონლაინ სწავლებას, ასევე კამპუსში (ფიზიკურ გარემოში) სწავლებას ან სხვა სახის სწავლების დისტანციურ უზრუნველყოფას, რომელსაც გარკვეული ფორმით ემატება ICT-ი.” (OECD/CERI, 2005)

ამრიგად, ელექტრონული სწავლების დეფინიციის დროს მთავარი აქცენტი კეთდება ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენებაზე. რაც შეეხება ონლაინ სწავლებას, ის ელექტრონული სწავლების ერთ-ერთ მიმართულებად შეიძლება მივიჩნიოთ. ონლაინ სწავლება გულისხმობს სწავლების მხარდასაჭერად ინტერნეტის და ციფრული მასალების გამოყენებას. აუცილებელი არაა ის დისტანციურად განხორციელდეს. მისი გამოყენება შესაძლებელია სწავლების ტრადიციულ მეთოდებზე დამატებით, ამ შემთხვევაში მას უწოდებენ შერეულ სწავლებას.

ონლაინ განათლების დროს სასწავლო კურსების მთლიანი შინაარსი ან მისი 80%-ზე მეტი გადაიცემა ინტერნეტის მეშვეობით. სწავლება შეიძლება განხორციელდეს სინქრონულად ან

ასინქრონულად. სინქრონული ონლაინ სწავლების პროცესში მოსწავლე/ სტუდენტი და პედაგოგი ერთდროულად ლებულობენ მონაწილეობას, მაგრამ იმყოფებიან საგანმანათლებლო დაწესებულებისგან განსხვავებულ ლოკაციაზე. ამ კურსების ჩატარება შესაძლებელია ვიდეო კონფერენციით, ვებ კონფერენციით, აუდიო კონფერენციით და ა.შ. ასინქრონული კურსების შემთხვევაში მოსწავლეს/ სტუდენტს არ მოეთხოვება სასწავლო სესიაში მონაწილეობა იმავე დროს, რა დროსაც მასწავლებელი მონაწილეობს. ონლაინ სწავლება გულისხმობს ქსელის საშუალებით სწავლებასა და სწავლას, რაც საშუალებას აძლევს მოსწავლეს/სტუდენტს გაზარდოს ინტერაქცია სასწავლო კურსის შინაარსთან, პედაგოგთან და სხვა მოსწავლეებთან/სტუდენტებთან.” (ბაქრაძე, 2020: 10,13)

დისტანციური სწავლება ICT-ის გამოყენებასთან ერთად გულისხმობს სავალდებულო დაშორებას სივრცეში ან დროში. ტრადიციულად, ის მოიცავდა საკორესპონდენტო მიმოწერას პირდაპირი კავშირის გარეშე, როდესაც სტუდენტი მასწავლებელს ფოსტის მეშვეობით უკავშირდებოდა. დღეს, ის ძირითადად მოიცავს ონლაინ სწავლებას, როცა პედაგოგი დისტანციურად ატარებს ლექციებს და აძლევს დავალებებს. ამრიგად, ელექტრონული, დისტანციური და ონლაინ სწავლების ტერმინები ურთიერთდაკავშირებულია, მაგრამ არ წარმოადგენს სინონიმებს.

„საქართველოში დისტანციური სწავლების შესახებ ჩანაწერი კანონში პირველად 2016 წელს გაჩნდა და დისტანციურ სწავლებად მხოლოდ სინქრონული მეთოდი მოიაზრებოდა,“ (შვანგირაძე, 2020). პანდემიის დაწყებამდე, სკოლებში ინტერნეტით სწავლების შედეგად შეძენილი ცოდნა და უნარები არ იყო აღიარებული, დამოწმებული და აკრედიტირებული საქართველოს საგანმანათლებლო სისტემის მიერ. პანდემიით გამოწვეული აუცილებელი ღონისძიებების ფარგლებში საქართველოს მთავრობამ გადადგა რამდენიმე მნიშვნელოვანი ნაბიჯი ამ მიმართულებით. შეიტანეს ცვლილებები საქართველოს კანონში „ზოგადი განათლების შესახებ“. ეს მნიშვნელოვანი ნაბიჯი იყო ქართული საგანმანათლებლო სისტემისთვის.

ამჟამად, საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში სასწავლო პროცესის დისტანციურად წარმართვისა და მიღებული შედეგების შეფასების წესი და პირობები დამტკიცებულია საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის მიერ, 2020 წლის 12 ივნისს საქართველოს კანონში „უმაღლესი განათლების შესახებ“, შეტანილი ცვლილებით, რომლის მიხედვით, კანონს დაემატა მუხლი 47⁷- დისტანციური სწავლება. კანონის თანახმად:

- დისტანციური სწავლება ითვალისწინებს სასწავლო პროცესის დისტანციური/ელექტრონული ფორმით ან კომუნიკაციის სხვა საშუალებების გამოყენებით წარმართვას;
- დისტანციური სწავლება ხორციელდება სინქრონული ან ასინქრონული კომუნიკაციის ფორმით;
- დისტანციური სწავლების განხორციელების მიზნით უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულება უზრუნველყოფს დისტანციური სწავლების აპლიკაციის/პლატფორმის შერჩევასა და გამართულად გამოყენებას, რომლის საშუალებითაც შესაძლებელი იქნება სასწავლო პროცესის ინტერაქტიულად წარმართვა. (<https://www.matsne.gov.ge/>)

საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის 2020 წლის 09 სექტემბრის ბრძანება №95/ნ-ით დამტკიცდა საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში სასწავლო პროცესის დისტანციურად წარმართვისა და მიღებული შედეგების შეფასების წესი და პირობები. დაზუსტდა კანონში გამოყენებული ტერმინები: ელექტრონული სწავლება, სინქრონული და ასინქრონული სწავლება, ჰიბრიდული სწავლება, ციფრული რესურსები, ელექტრონული პლატფორმა და ა. შ.

მინისტრის №95/ნ ბრძანებით ელექტრონული სწავლება განისაზღვრა, როგორც სწავლება ელექტრონული პლატფორმების ან/და ციფრული რესურსების გამოყენებით; სინქრონული

სწავლება – დისტანციური სწავლების მოდელი, ელექტრონული სწავლების ფორმით, როცა მასწავლებელი და მოსწავლე(ები) მათი უნიკალური მომხმარებლის სახელისა და პაროლის გამოყენებით, ერთდროულად იყენებენ რომელიმე ელექტრონულ პლატფორმას, რომელიც იძლევა აუდიო ან/და ვიდეოკომუნიკაციის შესაძლებლობას; **ასინქრონული სწავლება** – დისტანციური სწავლების მოდელი, ელექტრონული სწავლების ფორმით, როცა მასწავლებელი და მოსწავლე(ები) ერთდროულად ან სხვადასხვა დროს, მასწავლებლის მიერ დაგეგმილი პროცესის შესაბამისად, დამოუკიდებლად სწავლობენ სხვადასხვა დროსა და ადგილას, რეალურ დროში კომუნიკაციის გარეშე, იყენებენ ან ციფრულ რესურსებს, ან აუდიო და/ან ან/და ვიდეო ფაილებს, ან ტელეეთერს; **ჰიბრიდული სწავლება** – დისტანციური სწავლების მოდელი, დასწრებით სწავლებისა და ელექტრონული სწავლების რომელიმე ფორმის კომბინაციით. (<https://matsne.gov.ge/>, 2020)

ამავე ბრძანებით, რეკომენდებულია დღეში არაუმეტეს 3 გაკვეთილის ჩატარება, თუმცა რეალურად ონლაინ რეჟიმის დროს სკოლების უმრავლესობაში სასწავლო პროცესი მიმდინარეობს დასწრებით სწავლებისთვის შედგენილი ცხრილის მიხედვით და მოსწავლეებს უწევთ ხანგრძლივი დროის მანძილზე ონლაინ გაკვეთილებზე ჩართვა. კომპიუტერთან დიდი ხნით ჯდომა კი ბავშვებში ჯანმრთელობის სერიოზულ პრობლემები წარმოშობს. როგორც გამოცდილებამ გვიჩვენა, ზოგჯერ პედაგოგის პირად გადაწყვეტილებაზე იყო დამოკიდებული, როდის ჩატარდებოდა გაკვეთილი. ამის გამო მოსწავლეებს უწევდათ მთელი დღის განმავლობაში საგაკვეთილო რეჟიმში ყოფნა. განსაკუთრებულ პრობლემას წარმოადგენდა ინტერნეტის სიხშირე და გაკვეთილებზე ჩართვის ტექნიკური უზრუნველყოფა. გამოიკვეთა მასწავლებლების მხრიდან ახალ პლატფორმებზე ადაპტირებისა და მათი ტექნიკური მართვის პრობლემა. დისტანციური სწავლების დროს პედაგოგები იძულებულნი გახდნენ, უფრო მეტი დრო დაეთმოთ პროფესიული უნარების გაუმჯობესებისა და ციფრულ სამყაროში უკეთ ადაპტაციისთვის, რაც დადებით მომენტად შეიძლება ჩაითვალოს. ამასთან, გაიზარდა მშობლების ჩართულობაც შვილების განათლების პროცესში და განმტკიცდა უკუკავშირი მოსწავლეებს, პედაგოგებს, მშობლებსა და სასკოლო ადმინისტრაციას შორის.

სკოლებისგან განსხვავებით, უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებს ელ. სწავლების გარკვეული გამოცდილება პანდემიამდეც ჰქონდათ. საქართველოში ელ-სწავლების დაწესებულება 2008 წლიდან დაიწყო პროექტ „ელექტრონული სწავლება კავკასიაში“ ფარგლებში. ამ პერიოდში საქართველოს, სომხეთისა და აზერბაიჯანის 20-ზე მეტ საგანმანათლებლო დაწესებულებაში შემუშავდა და დაინერგა საპილოტე ელექტრონული სასწავლო კურსები. თუმცა პანდემიამდე ელ. სწავლება მხოლოდ რამდენიმე უნივერსიტეტში ხორციელდებოდა: თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, ტექნიკურ უნივერსიტეტში, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში და სხვა. ამ შემთხვევაში სწავლება წარმოდგენილია კომბინირებულად, ტრადიციული ფორმით ორგანიზებულ სწავლებასთან ერთად. პროფესორები ელექტრონულ სასწავლო კურსებს განათავსებენ საიტზე, რაც შესაძლებელს ხდის სხვადასხვა აქტივობები, დავალებები ონლაინ რეჟიმში აწარმოონ. ტექნიკურ უნივერსიტეტს აქვს ვირტუალური ლაბორატორია, რომლის გამოყენებითაც ამ ფაკულტეტის სტუდენტებს შეუძლიათ ცდები ვირტუალურად ჩაატარონ. ბუნებრივია, ეს გამოცდილება საკმარისი არ აღმოჩნდა, განსაკუთრებით იმ ფონზე, როცა ზოგიერთ ქვეყანაში დისტანციური უნივერსიტეტებიც კი ფუნქციონირებს. მაგალითად, „თურქეთში ასეთ უნივერსიტეტში ქვეყანაში დარეგისტრირებული სტუდენტების ნახევარზე მეტი სწავლობს, ხოლო აშშ-ს უმაღლესი სასწავლებლების 81% სტუდენტებს სულ ცოტა ერთ კურსს მაინც დისტანციური სწავლებით სთავაზობს“. (სარიშვილი, 2016)

მკვლევართა დიდი ნაწილი ერთხმად აღიარებს, რომ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ციფრული მმართველობის განვითარების მიზნით, საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერება აუცილებელია. განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს ესტონეთის გამოცდილება. პანდემიის პირობებში, ესტონეთის განათლების სისტემაში ფართოდ დაინერგა: ციფრულ მონაცემთა ბაზები,

ციფრული სახელმძღვანელოები, ელექტრონული სწავლების მასალები, ციფრული კლასის დღიურები, ციფრული სწავლების აპლიკაციები. ქვეყანამ გამოთქვა მზადყოფნა, დაეხმაროს სხვა ქვეყნებს და მიაწოდოს ინფორმაცია მის მიერ შექმნილი ციფრული განათლების ხელშემწყობი პლატფორმების შესახებ. (ბურკაძე, 2021:58)

ონლაინ სწავლების პროცესი საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში რამდენიმე ციფრული პლატფორმის გამოყენებით ხორციელდება, ესენია: Moodle, Microsoft Teams, ZOOM, Google Classroom და ა. შ. სტუდენტთა გარკვეული ნაწილის აზრით, ელექტრონული ფორმით განათლების მიღება მოქნილი და კომფორტული საშუალებაა, რომელიც შესაძლებელს ხდის სტუდენტებმა განათლება სასურველ დროსა და ადგილას მიიღონ. თანაც, ისე, რომ სამუშაო პროცესს არ მოწყდნენ. ამასთან, ნაკლებ დანახარჯებთანაა დაკავშირებული, ვიდრე სააუდიტორიო სწავლება, რადგან იზოგება ყოველდღიური ხარჯები. მაგალითად, ბინის, გზის, კვების, სასწავლო კურსების ქსეროასლების ხარჯები და ა.შ.

დასკვნები და წინადადებები. ამრიგად, COVID-19 პანდემიასთან დაკავშირებული გამოწვევა იქცა შესაძლებლობად: ქვეყანამ შეიმუშავა ონლაინ სწავლების ეფექტური სისტემები, სასწავლო მოდულები და ელექტრონული რესურსები, მორგო რამდენიმე ონლაინ პლატფორმა, რათა სწავლა-სწავლების მართვის პროცესი ყოფილიყო მაღალი ხარისხის. ჩნდება კითხვა, გაგრძელდება თუ არა ონლაინ სწავლება პოსტპანდემიურ პერიოდში და როგორ გავლენას მოახდენს ამგვარი ცვლილებები განათლების მსოფლიო ბაზარზე. დღეისათვის მრავალი ონლაინ სასწავლო პლატფორმა გვთავაზობს უფასო მომსახურებას, დაინერგა და გავრცელდა სწავლების ახალი ონლაინ მეთოდოლოგია, თუმცა რჩება გამოწვევებიც, ყველა სტუდენტს არ აქვს საიმედო ინტერნეტი, ტექნიკა და/ან ტექნოლოგია ციფრულ სწავლის პროცესში მონაწილეობისთვის.

და მაინც, ონლაინ სწავლება განათლების სისტემის მართვაში სტრატეგიულად მნიშვნელოვან მიმართულებად შეიძლება მივიჩნიოთ. ამ სერვისის მსოფლიოში უამრავი ადამიანი იყენებს, განსაკუთრებით სტუდენტთა ის ნაწილი, ვისაც არ შეუძლია სხვა ქვეყანაში გადაადგილება სასწავლებლად. ონლაინ უმაღლესი განათლება მათთვის შესანიშნავ გამოსავალს წარმოადგენს. ონლაინ განათლებას არ აქვს საზღვრები, არ იზღუდება შეზღუდული შესაძლებლობებით, არის ეფექტიანი. დღეს, ონლაინ პლატფორმა არ არის უბრალოდ რესურსების საცავი, ეს არის სივრცე სადაც სტუდენტები ურთიერთქმედებენ საკუთარ თავთან და მათ პროფესორ-მასწავლებლებთან ერთად, შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ დებატებში და სინქრონულ ვებ კონფერენციებში. გარდა ამისა, ხელოვნური ინტელექტი (AI) გვთავაზობს მძლავრ ინსტრუმენტებს, რომლებიც ზოგჯერ განათლების მიღების პრობლემის გადაჭრის გასაღებია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთათვის.

მომავალში ონლაინ სწავლების კომპონენტის გაძლიერება ხელს შეუწყობს ადგილობრივ და საერთაშორისო დონეზე ერთობლივი პროექტების განხორციელებას, სასწავლო პროცესში უცხოელი პროფესორების დისტანციურად ჩართვის შესაძლებლობების გაძლიერებას. ვფიქრობთ, განსაკუთრებულ დატვირთვას შეიძენს ინდივიდუალური ონლაინ კურსები, შემუშავდება ახალი ონლაინ სასწავლო პლატფორმები და ტრადიციულ სწავლებასთან ერთად ონლაინ განათლება ღირსეულ ადგილს დაიმკვიდრებს საგანმანათლებლო სივრცეში.

გამოყენებული ლიტერატურის ჩამონათვალი/ბიბლიოგრაფია:

- ბაქრაძე, ლ. (2020). ახალი საგანმანათლებლო რეალობა ტერმინები, გამოწვევები, რეკომენდაციები, Erasmus+ საქართველოს ეროვნული ოფისი, 2020 წელი. <https://bit.ly/3lkUA02>
- ბურკაძე, ხ. (2021). დისტანციური განათლების პანდემიური და პოსტპანდემიური ტენდენციები, "ჯეოქეისის" 4-ნაწილიანი რეკომენდაციათა პაკეტი: ჯანდაცვა, ეკონომიკა, განათლება, ეროვნული თავდაცვა და უსაფრთხოება, გვ. 50-60. www.geocase.ge
- ინაშვილი, თ. (2020). დისტანციური თუ ტრადიციული სწავლება – რომელი მოდელი აირჩიეს განვითარებულმა საგანმანათლებლო სისტემებმა და რატომ. 20 აგვისტო, 2020. <https://edu.aris.ge/news/distanciuri-tu-tradiciuli-swavleba-romeli-modeli-airchies-ganvitarebulma-saganmanatleblo-sistemebma-da-ratom.html>
- სარიშვილი, ს. (2016). რა ეტაპზეა ელექტრონული სწავლება საქართველოში, 22 ნოემბერი, 2016. <https://edu.aris.ge/news/ra-etapzea-eleqtronuli-swavleba-saqartveloshi.html>
- ქურციკიძე, მ. (2020). საქართველოში სასკოლო ასაკის ბავშვების 15 პროცენტს არ აქვს სახლში ინტერნეტზე წვდომა, გაეროს ბავშვთა ფონდისა და საერთაშორისო სატელეკომუნიკაციო კავშირის (ITU) ახალი ანგარიშის მიხედვით. იუნისეფი, 01 დეკემბერი, 2020. <https://www.unicef.org/georgia/>
- შვანგირაძე, თ. (2020). დისტანციური განათლების გამოწვევები და პერსპექტივა, 28 ოქტომბერი, 2020. <https://forbes.ge/blog/642/distanciuri-ganaTlebis-gamowvevebidaperspeqtiva?fbclid=IwAR3cHsR1pAwKZL9G1lszumamSSLAyKITD05b7b8aphX7VkxL1 BpJolhHQM>
- იუნისეფი (2017). საქართველოს მოსახლეობის კეთილდღეობის კვლევის მონაცემთა ანალიზი, 2017. 22 ოქტომბერი, 2018., თბილისი, საქართველო, გაეროს ბავშვთა ფონდი (იუნისეფი), გვ 8. <https://www.unicef.org/georgia/media/1261/file/WMS%20-%20GEO%20-%202017.pdf>
- <https://mof.ge/5187>: საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო, ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულებების დოკუმენტი 2019-2022 წლებისათვის. გვ. 36. ხელმისაწვდომია ბმულზე: <https://mof.ge/5187>
- <https://www.matsne.gov.ge/>: საქართველოს კანონი „უმაღლესი განათლების შესახებ“, საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე, მუხლი 47- დისტანციური სწავლება. 15/06/2020. <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/4890864?publication=0>
- <https://www.matsne.gov.ge/> (2020). საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის ბრძანება №95/ნ. 2020 წლის 9 სექტემბერი. ქ. თბილისი. <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/4988167/0/ge/pdf>
- <https://www.unicef.org/georgia/media/5701/file/children%20and%20access%20to%20internet.pdf>
- World Economic Forum. (2020). *The COVID-19 pandemic has changed education forever. This is how.* Retrieved from www.weforum.org: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning/>
- OECD/CERI (2005). E-learning in Tertiary Education, WHERE DO WE STAND? OECD -ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT, CERI - Centre for Educational Research and Innovation, pp 12. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264009219-en.pdf?expires=1607098458&id=id&accname=guest&checksum=CC32FA6BE4DB4E88BB6CD23F79AB78E3>
- UNICEF (2020). United Nations Children’s Fund and International Telecommunication Union, “How many children and young people have internet access at home? Estimating digital connectivity during the COVID-19 pandemic.” UNICEF, New York, 2020.

Reimers, F., Schleicher, A., (2020). A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020 by OECD, https://globaled.gse.harvard.edu/files/geii/files/framework_guide_v2.pdf

REFERENCES

- bakradze, I. (2020). akhali saganmanatleblo realoba t'erminebi, gamots'vevebi, rek'omendatsiebi, Erasmus+ sakartvelos erovnuli opisi, 2020 ts'eli. <https://bit.ly/3lkUA02>
- burk'adze, kh. (2021). dist'antsiuri ganatlebis p'andemiuri da p'ost'p'andemiuri t'endentsiebi, "jeokeisis" 4-nats'iliani rek'omendatsiata p'ak'et'i: jandatsva, ek'onomik'a, ganatleba, erovnuli tavadatsva da usaprthoeba, gv. 50-60. www.geocase.ge
- inashvili, t. (2020). dist'antsiuri tu t'raditsiuli sts'avleba – romeli modeli airchies ganvitarebulma saganmanatleblo sist'emebma da rat'om. 20 agvist'o, 2020. <https://edu.aris.ge/news/distanciuri-tu-tradiciuli-swavleba-romeli-modeli-airchies-ganvitarebulma-saganmanatleblo-sistemebma-da-ratom.html>
- sarishvili, s. (2016). ra et'ap'zea elekt'ronuli sts'avleba sakartveloshi, 22 noemberi, 2016. <https://edu.aris.ge/news/ra-etapzea-eleqtronuli-swavleba-saqartveloshi.html>
- kurtsik'idze, m. (2020). sakartveloshi sask'olo asak'is bavshvebis 15 p'rotsent's ar akvs sakhishi int'ernet'ze ts'vdoma, gaeros bavshvta pondisa da saertashoriso sat'elek'omunik'atsio k'avshiris (ITU) akhali angarishis mikhedvit. iunisepi, 01 dek'emberi, 2020. <https://www.unicef.org/georgia/>
- shvangiradze, t. (2020). dist'antsiuri ganatlebis gamots'vevebi da p'ersp'ekt'iva, 28 okt'omberi, 2020. <https://forbes.ge/blog/642/distanciuri-ganaTlebis-gamowvevebidaperspeqtiva?fbclid=IwAR3cHsR1pAwKZL9G1lszumamSSLAyKITD05b7b8aphX7VkxL1 BpJolhHQM>
- iunisepi (2017). sakartvelos mosakhleobis k'etildgheobis k'vlevis monatsemta analizi, 2017. 22 okt'omberi, 2018., tbilisi, sakartvelo, gaeros bavshvta pondi (iunisepi), gv 8. <https://www.unicef.org/georgia/media/1261/file/WMS%20-%20GEO%20-%202017.pdf>
- <https://mof.ge/5187>: sakartvelos pinansta saminist'ro, kveq'nis dziritadi monatsemebis da mimartulebebis dok'ument'i 2019-2022 ts'lebisatvis. gv. 36. khelmisats'vdomia bmulze: <https://mof.ge/5187>
- <https://www.matsne.gov.ge/>: sakartvelos k'anoni „umaghlesi ganatlebis shesakheb“, sakartvelos k'anonshi tsvlilebis shet'anis taobaze, mukhli 477- dist'antsiuri sts'avleba. 15/06/2020. <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/4890864?publication=0>
- <https://www.matsne.gov.ge/> (2020). sakartvelos ganatlebis, metsnierebis, k'ult'urisa da sp'ort'is minist'ris brdzaneba №95/n. 2020 ts'lis 9 sekt'emberi. k. tbilisi. <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/4988167/0/ge/pdf>
- <https://www.unicef.org/georgia/media/5701/file/children%20and%20access%20to%20internet.pdf>
- World Economic Forum. (2020). The COVID-19 pandemic has changed education forever. This is how. Retrieved from www.weforum.org: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning/>
- OECD/CERI (2005). E-learning in Tertiary Education, WHERE DO WE STAND? OECD -ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT, CERI - Centre for Educational Research and Innovation, pp 12. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264009219-en.pdf?expires=1607098458&id=id&accname=guest&checksum=CC32FA6BE4DB4E88BB6CD23F79AB78E3>

UNICEF (2020). United Nations Children’s Fund and International Telecommunication Union, “How many children and young people have internet access at home? Estimating digital connectivity during the COVID-19 pandemic.” UNICEF, New York, 2020.

Reimers, F., Schleicher, A. (2020). A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020 by OECD, https://globaled.gse.harvard.edu/files/geii/files/framework_guide_v2.pdf